

jelentek meg. Tehát a Horthy-rendszerben, az ellenforradalom győzelme után hét esztendővel már vaskos monográfiákat adtak ki, nyilván annak a rendszernek létét, jogosságát s tetteit igazolándó. Nemsokára elérkezünk a felszabadulás huzonötödik évfordulójához, s mi alig tudunk felsorolni monográfiákat, legújabbkori helytörténeti kiadványokat, pedig a mi rendszerünk aztán tudna mit mondani a maga igaza mellett a mának is, az utókornak is.

A legtöbb gondunk nem is akörül van, hogy mit adhatnánk ki, és hogy miért van szüksége Szegednek könyvkiadóra, hanem az, hogyan teremtsük meg a könyvkiadás anyagi alapjait. Magyarán mondva: a pénzt. Többször is elhangzott már az a rokonszenves és megnyugtató állásfoglalás, hogy az új gazdasági mechanizmus viszonyai közt — amikor is a gazdasági, rentabilitási, azt is mondhatnám, üzleti szempontok élenkben dominálnak majd — nem csökkenhet a kultúra a művelődés számára juttatott anyagi keret Igen ám, de lényegesen nem is növekedhet, márpedig ha itt Szegeden a könyvkiadást helyi erőből kellene megoldani, az erre fordítandó pénzt valahonnan el kellene venni. Honnan? Hálás köszönet a kilátásba helyezett kiadói jogért, a papírkontingensért, ami nélkül könyvet kiadni valóban nem lehet, de a könyvkiadás nem tartozik a fényesen jövedelmező üzletek közé — honnan vegyük rá a pénzt? Most veszem észre: itt is rejtőzik egy érdekes elmentmondás. A könyvkiadás az elmúlt években sem volt fényes üzlet; nyilván állami dotációval jelenhettek meg azok a könyvek, amelyeket a szegedi kiadó adott ki. Ha a kultúrára, jelen esetben a könyvkiadás finanszírozására adott anyagi keret nem csökkenhet, feltehető a kérdés: hova került az a régi dotáció? Nem lehetne ugyanazt továbbra is odaadni — az elvben máris jóváhagyott helyi kiadói tevékenység támogatására?

Nem olyan egyszerű tehát a probléma, mint első pillantásra látszik. Mégsem hiszem, hogy megvalósíthatatlan ábrándokat kergetek, amikor az újrakezdés igényeit fejegetem. S bízom is benne, hogy a jószándékú töprengésekből, vitákból a helyi erőforrásokra is számítva, tervezgetve, megszületik a jó eredmény. Másképp fel sem szólaltam volna. Miközben ezt az újságcikket fogalmazom, itt vannak előttem a jó öreg Dugonics András könyvei. Vele ismerkedem abból az alkalomból, hogy halálának százötvenedik évfordulója következik. Dugonics kétkötetes főművének címlapja van előttem: Magyar Példa Beszédék 's Jeles Mondások. A címlap alján ez áll: Szegeden, Nyomtattatott Grün Orbán Betűivel 's költséggével. 1820. Elképzelhetetlennek tartom, hogy az első jeles szegedi író halálának százötvenedik évfordulója táján olyan helyzet legyen nálunk, hogy ha most jönne Dugonics ezzel a kéziratral, azt kellene mondani neki: sajnáljuk, kéziratával nem tudunk mit kezdeni. Nem adunk ki könyveket.

Szegeden kell kiadni könyveket!

MOCSÁR GÁBOR

SZERVEZETT VIDÉKI KÖNYVKIADÁST!

Szerkesztőségünk úgy véli, hogy Mocsár Gábornak a szegedi Dél-Magyarország május elseji számában megjelent fenti cikkét a Tiszatáj olvasóközönségével is érdemes megismertetni. A szélesebb körű nyilvánosságot az indokolja, hogy nem csupán speciális szegedi vagy dél-magyarországi kérdésről, hanem országos horderejű gondról van szó. Nevezetesen arról, hogy az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésének kezdő időszakában a nagy vidéki kulturális központok élnek-e a kínálkozó lehetőségekkel, megragadják-e az alkalmat arra, hogy *szervezett formában létrejöjjön a vidéki könyvkiadás?* Olyan gyors és határozott lépésre van szükség, mint a Magvető volt — csak hogy épp ellenkező értelemben. Beszéljünk, vitakozzunk, gondolkozzunk hát a vidéki könyvkiadás ügyéről, de ne csak a szegedi körtöltésen belül! A Tiszatáj szívesen megnyitja uszábjait bárhonnan érkező tartalmas hozzászólásoknak, de különösen Debrecen, Pécs és Miskolc — az Alföld, a Jelenkor és a Napjaink tábora — véleményeseréjét itélné hasznosnak; egymást kiegészítő és támogató ötletekből hamarabb születhetne közös eredmény.

Első lépésként a Tiszatáj szerkesztőségének álláspontját vázolnánk fel, már előljáróban azt is jelezvén, hogy a remélhetőleg meginduló polémia lezárása után szívesen vállalkoznánk egy végkövetkeztetéseket megfogalmazó, országos hatósu-garú szóbeli eszmecsere megszervezésére is.

Szegeden közel tíz éven át funkcionált az előbb önálló, majd a Magvető mellék-vállalkozásaként támogatott könyvkiadás. A *Tiszatáj Irodalmi Kiskönyvtár* negyvenkötetnyi kiadványára érthetően vagyunk büszkék, még akkor is, ha jól tudjuk, hogy a József Attila-díjjal koszorúzott művek mellett olykor tér nyílt az idő

rostáján kihulló munkák megjelentetésére is. Amikor ismételten felvetődik a szegedi — a vidéki — könyvkiadás talpraállításának ügye, az első fontos teendők között kellene elvégezni a Tiszatáj Irodalmi Kiskönyvtár elfogulatlan értékelését. Mert ha mód nyílik arra, hogy a sorozat porából új vállalkozás keljen életre, akkor nem szabad megismétlődniök a Kiskönyvtár körüli ismert szervezési vétségeknek, visszaéléseknek, de igenis meg kell ismétlődni mindannak, ami erkölcsös, eszméileg tiszta, szervezetiileg és anyagilag rendezett volt. A helyi könyvkiadói hagyomány értékelő felmérésén túl tapasztalatokat kellene szerezni a környező tájegységek hasonló kezdeményezéseinek vizsgálatával. Hogyan és honnan teremti pl. elő kitűnő kiadványaihoz, apróbb, nagyobb vagy egyenesen monumentális helytörténeti könyveihez — mint pl. az *Oroszáza története* — az anyagi, a papír- és a nyomdai fedezetet Békés, a „történetíró vármegye”? Hogyan lehetséges, hogy Miskolcon a viszonylag fiatal Napjaink mellett már rég helytörténeti folyóirat is létezik, a *Borsodi Szemle*, s mellette egy színvonalas füzetsorozat kiadására is nyílik lehetőség — Debrecen és Szeged ugyanakkor hiába kiáltanak évek óta helytörténeti fórumért?

Nem véletlenszerűen emlegetjük a helyi történelmi hagyományok feldolgozásának nem létező fórumát ismét. Azért, mert Mocsár Gábor gondolatával egyetértve, a vidéki könyvkiadást nem csupán a szépirodalomra és a művészetekre kellene koncentrálni. Szegeden ugyan, ahol a Magyar Írók Szövetségének 14 tagja dolgozik, a sorozat szépirodalmi anyagellátásával sem lehetne nagy baj, a profil mégsem szűkítenénk le a szépirodalomra. Történeti, irodalomtörténeti művek kiadása mellett akár a népművelés vagy a pedagógia köréből is kiadhatók művek, s főleg olyanok, amelyeknek hatósugara túlmutat Szegeden. Mocsár Gábor is említi Dugonics példáját. Mi is szóba hozzuk, de más összefüggésben. Illyés Gyulának a szegedi Dugonics-ünnepekre küldött nyilatkozatában az áll: „Boldog és hálás előfizetője lennék Dugonics művei új kiadásának.” Hol kellene e sorozatnak megjelenni, ha nem Szegeden, ahol a „föltámadásképes” írónak már halála után két évvel sajtó alá rendezték egy művét?! Számos Dugonics-kézirat porlad a könyvtárpolicokon, s kiderült, hogy eddigi gyéren megjelent művei eredeti kéziratanyaga is jóval gazdagabb a kiadások alapjául használtakénál — rajta, indítsuk meg Dugonics művei új kiadásának sorozatát! És keressünk még föltámadásképes írókat Szegeden, Miskolcon, Debrecenben. Vagy itt van kapásból egy másik példa. A Dugonics-sorozat után az egész magyar irodalomtörténész, nyelvész, etnográfus, művelődéstörténész közvélemény örömmel nyúlna, s így vásárolná meg a nyaranként Szegedre látogató több ezer színházrajongó is a Szegedi Szabadtéri Játékok történetét. Ha ti. meg lenne írva, s kapható lenne. De nem készült el és nem is kapható, pedig már az újraindulásnak üljük 10 éves jubileumát. Mocsár friss, modern várostörténeteket sürget. Igaza van, hadd toldjuk meg példáját azzal, hogy a Szabadtéri Játékok történetéről is két monográfia jelent meg — a felszabadulás előtt. És a jó öreg Keizneren kívül persze Szeged-történetünk sincsen. A Szeged az irodalomban c. antológia anyaga elsüllyedt a Magvetővel való huzavona során. Minél előbb ki kellene adni, s megírtni párdarabját, Szeged irodalomtörténetét. Stb., stb.

Visszakanyarodván az irodalomhoz (és irodalomkritikához), e téren valóban az előregedő fiatalok útra indítását tartanánk a legfontosabb teendőnek. Mert nem megoldás az, hogy a vidéki költészet pl. nemrég három antológiába szorult — gesztusként, de szinte a kiközösítés eredményével. Aki ott megjelent, egy időre elbúcsúzhat az önálló kötet tervétől. Az antológia amúgy is vattázó jellegű, üres széksorok nem tárogathatnak benne; ül mindenhol valaki, s ott szoronganak azok is, akik rég megérdemelték volna az önálló kötetes nyilvánosságot. (Ajánlunk egy egyszerű összevetési próbát: megállapítandó, hogy a három vidéki költői antológia ifjú szerzői közül hányan szerepelnek az *Első Ének* c. kitűnő versgyűjteményben. Ki fog derülni, hogy a gesztus egyszersmind engedményeket tevő volt, túl sok szerzőre terjedt ki — ugyanakkor hátrányt produkált azok számára, akik már saját lábukon is megállanának.)

De hát honnan vegyük mindehhez a pénzt? — teszi fel a kérdést helyesen Mocsár Gábor. Fontoljuk meg, amit Illyés mond Dugonics kapcsán: az *előfizetés* kérdését és lehetőségét. A könyv nem pincébe, padlásra, raktárba való; el kell adni, meg kell venni. Az előfizetési módszer bevezetésében, piackutatásos kikísérletezésében nem látnánk semmi visszatetszőt, kapitalisztikusait; meg kellene próbálni előre biztosítani az olvasó- és vásárlóréteget könyveinkhez, hogy a papír- és példányszám-kalkuláció terén ne érhesse bennünket meglepetés.

És széles körű összefogásra is szükség lenne. Tanácsok és múzeumok, társadalmi szervezetek (mint pl. a TIT), egyetemek és főiskolák, levéltárak adjanak egymásnak kezét, hogy ne maradjunk szervezett vidéki könyvkiadás nélkül.